

ARAŞTIRMA MAKALESİ

COVID-19 pandemisinin tıp fakültesi 1.sınıf öğrencilerinde yarattığı depresif eğilim ve ilişkili faktörlerin incelenmesi

Beste AKMAN¹ , Orkun KAVANI¹ , Yağmur YÜCEL¹ ,
Memduh Salih ÇİFCİBAŞI¹ , Rabia Selina HAL¹ , Coşkun BAKAR² 

¹Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çanakkale,

²Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Çanakkale.

ÖZET

Amaç: Çalışmanın amacı, tıp fakültesi 1.sınıf öğrencilerinin COVID-19 pandemisindeki depresif eğilim düzeylerini ve ilişkili faktörleri tespit etmektir. **Yöntem:** Araştırmaya 94 tıp fakültesinden toplam 1311 öğrenci katıldı. Öğrencilere ulaşmak için Google Forms üzerinden hazırlanan anket formu sosyal medya araçları üzerinden paylaşıldı. Anket formu demografik bilgiler, COVID-19 pandemisi sürecinin katılımcıların eğitimlerine etkisiyle ilgili sorular ve Beck Depresyon Ölçeği'nden oluşmaktaydı. **Bulgular:** Araştırmaya katılan öğrencilerin %64.8'i kadın, %35.2'si erkekti. Öğrencilerin %97'sinin pandemi sırasında teknoloji kullanımının arttığı görülmüştür. Öğrencilerin %43.3'ünde orta şiddetli, %16.6'sında şiddetli düzeyde depresyon eğilimi tespit edilmiştir. Şiddetli depresyon eğilimi gösterenlerin %87.2'si pandemi döneminde psikolojik destek almamıştır. Buna rağmen orta ve şiddetli derecede depresyon eğilimi olanların psikolojik destek alma sıklığının daha fazla olduğu görülmektedir. Bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. **Sonuç:** Öğrencilerin önemli bir bölümünün depresyona eğilimli olmaları ve büyük bir kısmının psikolojik destek almıyor olmasının kısa ve uzun vadede olumsuz sonuçlar yaratması beklenmelidir. Pandemi gibi özel durumlarda genç erişkinlerin ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla sosyal yaşamlarını destekleyecek faaliyetlerin güçlendirilmesi gereklidir.

Anahtar kelimeler: psikolojik destek, teknoloji kullanımı, depresyon, gelecek kaygısı, sosyal faaliyetler

ABSTRACT

Examination of depressive tendency and associated factors caused by the COVID-19 pandemic in first year medical faculty students

Objectives: The purpose of the study is to determine the depressive tendency levels and related factors of the first year medical students during the COVID-19 pandemic.

Methods: A total of 1311 students from 94 faculty of medicine participated in this study. The survey was prepared on Google Forms and was shared with students via social media. The questionnaire consisted of demographic information, questions about the impact of the COVID-19 pandemic process on the education of the participants, and the Beck Depression Inventory.

Results: 64.8% of the students participated in the research were female and 35.2% were male. It was observed that 97% of the students increased their use of technology during the pandemic. Moderately severe depression was detected in 43.3% of the students, and severe depression in 16.6%. 87.2% of those with a tendency to severe depression did not receive psychological support during the pandemic. Despite this, it is seen that the frequency of receiving psychological support is higher in those with moderate and severe depression tendencies. This difference was found to be statistically significant.

Conclusion: It should be expected that a significant portion of the students are prone to depression and the fact that most of them do not receive psychological support will create negative results in the short and long term. In special cases such as pandemics, it is necessary to strengthen the activities that will support the social life of young adults in order to protect their mental health.

Keywords: psychological support, use of technology, depression, future anxiety, social activities



Bu eser Creative Commons
Atıf-Türetilemez 4.0 Uluslararası
Lisansı ile lisanslanmıştır.
© Çanakkale Onsekiz Mart
Üniversitesi 2022

Atf için: Akman B, Kavani O, Yücel Y, Çifcibaşı MS, Hal RS, Bakar C. COVID-19 pandemisinin tıp fakültesi 1.sınıf öğrencilerinde yarattığı depresif eğilim ve ilişkili faktörlerin incelenmesi. Troia Med J 2023;4(1):27-32. DOI: 10.55665/troiamedj.1197244

Sorumlu yazar: Coşkun BAKAR. Adres: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı AD, Terzioğlu Yerleşkesi, Çanakkale. E-posta: drcbakar@hotmail.com. Telefon: +905324975418
Geliş tarihi: 02.11.2022, Kabul tarihi: 11.01.2023

GİRİŞ

Koronavirüs hastalığı-2019 (COVID-19), ilk olarak Çin'in Wuhan kentinde Aralık 2019'da ortaya çıkmıştır [1]. 17 Şubat 2020 tarihine kadar hastalık, Çin'in tüm eyaletlerine ve 27 farklı ülkeye yayılarak önemli bir halk sağlığı sorunu haline gelmiştir [2]. Hastalığın kaynağı olan SARS-CoV-2 virüsü, SARS-CoV ve MERS-CoV'u da kapsayan koronavirüsler familyasına aittir [3]. Bu virüs, enfekte bireyden çevreye yayılan damlacıklar ve aerosoller aracılığıyla bulaşabilmektedir [4]. Tıbbi maske takılması, el ve çevre hijyeni gibi basit önlemlerle virüsün bulaşmasının önlenilebileceği bilinmektedir [5]. Hastalığın küresel ölçekte yayılması ve standart bir tedavi yöntemi olmaması gibi nedenlerle Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), 11 Mart 2020 tarihinde COVID-19'u pandemi ilan etmiştir [6]. Pandeminin başlarında Türkiye; sokağa çıkma yasakları, okulların kapatılması gibi kısıtlamalar uygulamıştır. Bu kısıtlamalardan etkilenen gruplardan biri de üniversiteye yeni yerleşen ve uyum sağlamaya çalışan tıp fakültesi 1.sınıf öğrencileri olmuştur. Öğrencilerin yalnız ve izole kalmaları ders çalışma motivasyonlarını ve zihinsel sağlık durumlarını olumsuz etkilemiştir [7].

Zihinsel sağlık durumunun ölçütlerinden biri de depresif eğilim düzeyidir. Depresif bozukluk, yaklaşık %25-30'luk payla en yaygın akıl hastalıklarından biridir [8,9] Dünya çapında 300 milyondan fazla insanı etkilemektedir [10]. Her yıl 700 binden fazla insan intihar nedeniyle ölmekte olup 15-29 yaş grubunda dördüncü ölüm nedeni olarak görülmektedir [11]. Aynı zamanda, literatürdeki veriler hastalığın tekrarladığını ve zihinsel işlevlerde bozulmalara yol açtığı bildirilmektedir [12, 13]. Lancet dergisinde yapılan bir çalışmada, 204 farklı ülkeden bireyler incelenerek COVID-19 pandemisi ile depresif eğilim ve anksiyete durumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Pandemiden daha çok etkilenen ülkelerde depresif eğilim ve anksiyete prevalansının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir [14]. Bir başka çalışmada ise İtalyan nüfusu üzerindeki depresif eğilim etkisi kesitsel olarak incelenmiştir. Genç bireylerde depresif belirtilerin anlamlı düzeyde fazla olduğu görülmüştür [15]. Bu sonuçlara göre gençlerin ruhsal sağlığını korumaya yönelik faaliyetlerin son derece önemli olduğu düşünülebilir. Aynı zamanda genç popülasyon üzerine daha fazla araştırma yapılması faydalı olabilir. Biz çalışmamızda, COVID-19 pandemisinin sebep olduğu karantina sürecinde üniversite sınavına hazırlanıp tıp fakültesi kazanmasına rağmen yüz yüze eğitim alamayan, pratik eğitimlerden mahrum kalan 1.sınıf öğrencilerinin depresif eğilim durumunu ve ilişkili faktörleri tespit ettik.

Uzun vadeli olarak, uzaktan eğitimin etkilerinin eğitime yansımalarını ve öğrencilerin yaşadıkları depresif eğilim durumunu inceleyerek ileride yapılacak müdahaleler için veri desteği sağlamayı amaçladık.

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırma popülasyonu ve örneklem

Araştırmanın evreni, ülke genelinde tüm tıp fakültesi- rindeki 1.sınıf öğrencilerdir. Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Atlas'tan elde edilen verilere göre 2020-2021 eğitim öğretim yılı için 15309 öğrenci tıp fakültesine yerleşmiştir. Araştırmanın verileri sosyal medya araçları ile toplanmıştır. Bu nedenle örneklem hesabına gidilmemiş olup, çalışmaya katılmayı kabul eden herkes araştırmaya dahil edilmiştir.

Araştırmanın veri toplama aşaması elektronik ortamda (Google Forms/Google Formlar) yapılmıştır. Araştırmacılar sosyal medya platformlarını kullanarak Türkiye'deki tüm 1.sınıf tıp fakültesi öğrencilerine ulaşmaya çalışmışlardır. Gönüllü olan öğrenciler anket formlarını doldurarak çalışmaya katılmışlardır. Toplamda 1311 öğrenciye ulaşılmıştır.

Araştırmanın tipi

Araştırmamız, tıp fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin depresif eğilim durumlarını araştıran kesitsel tipte bir araştırmadır.

Araştırmanın veri kaynakları

Araştırmanın veri kaynağı olarak anket formu kullanılmıştır. Anket formu üç bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde demografik özellikler, ikinci bölümde COVID-19 ve eğitime olan etkileriyle ilgili sorular sorulmuştur. Üçüncü bölümde ise öğrencilerin depresif eğilimlerini araştırmak amacıyla Beck Depresyon Ölçeği kullanılmıştır.

Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ), Beck, Ward, Mendelson, Mock ve Erbaugh tarafından 1961 yılında geliştirilmiştir. 1978 yılında Beck, Rush, Shaw ve Emery tarafından ikinci form geliştirilmiştir. Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışmaları Tegin (1980) ve Hisli (1988) tarafından iki ayrı çalışmayla yapılmıştır. Kişilerin depresyon eğilimlerini ve derecesini saptamak amacıyla kullanılmaktadır. Ölçek, farklı kategorilerden olan 21 sorudan oluşmaktadır. Her bir soru 0-3 puan arasında olup toplam puan 0-63 arasındadır. Sorular, kişinin geçirdiği son bir hafta içinde kendini nasıl hissettiğini ifade eden cümleyi işaretlemesini istemektedir. Ölçek puanının artması depresyon eğiliminin artması anlamına gelmektedir. 17 puan ve üzeri depresyona eğilimli olarak değerlendirilmiş olup, 0-9 minimal depresyon, 10-16 hafif şiddetli depresyon, 17-29 orta şiddetli depresyon, 30-63 şiddetli depresyon olarak gruplandırılmıştır[16].

Araştırmanın uygulanması

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde 2.sınıf eğitimi alan 5 öğrenci ve Halk Sağlığı Anabilim Dalı öğretim üyesinden oluşan bir araştırma grubu çalışmayı yürütülmüştür.

Araştırma grubu öncelikle konuyu belirlemiştir. Konu üzerinde literatür okumaları ve tartışmalar yaptıktan sonra anket formu hazırlamıştır. Ardından hazırlanan anket formu Google Formlar üzerinden 1340 katılımcıya uygulanmış ve veriler 2021 yılının Nisan ayında

Tablo 1. İncelenen öğrencilerin temel demografik özelliklerinin dağılımı, Çanakkale, 2021.

Özellikler		Sayı	Yüzde*
Cinsiyet	Kadın	849	64.8
	Erkek	462	35.2
Yaş	17-18	391	29.8
	19-20	842	64.3
	21-22	62	4.7
	23-29	16	1.2
Yaşanılan şehir bölgesi	İl merkezi	828	63.2
	İlçe merkezi	404	30.8
	Köy/belde	79	6.0
Medeni durum	Bekâr	1308	99.7
	Evli	2	0.2
	Dul/boşanmış	1	0.1
Gelir durumu	Çok düşük	11	0.8
	Düşük	143	10.9
	Orta	939	71.6
	Yüksek	212	16.2
	Çok yüksek	6	0.5

*: Sütun yüzdesi.

toplanmıştır. Verilerin değerlendirmesi sırasında geçersiz olarak görülen 29 anket formu analiz dışında bırakılmıştır. Toplamda 1311 kişi çalışmaya dâhil edilmiştir.

Araştırma verilerinin değerlendirilmesi

Veriler, Google Formlar'dan Excel formatında alınarak SPSS 26.0 istatistik programına aktarılmış ve analiz edilmiştir. Tanımlayıcı değişkenlerin ifade edilmesinde ortalama, standart sapma ve yüzdeler kullanılmıştır. İstatistiksel değerlendirmelerde Ki-Kare testi ile Kendall sıra korelasyon analizi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık değeri için $p < 0,05$ kabul edilmiştir.

Etik izin

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 03.03.2021 tarihinde 2021-03 nolu karar ile onay alınmıştır.

BULGULAR

Bu araştırmaya Türkiye'nin 93 farklı tıp fakültesinden toplam 1311 dönem I öğrencisi katılmıştır. Öğrencilerin %11'i (144 kişi) Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi'ndendir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %64.8'i kadın olup yaş ortalaması 19.1 ± 1.09 'dur. Öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri Tablo 1'de görülmektedir.

Pandemi esnasında incelenen öğrencilerin %5.6'sının (74 kişi) ücretli bir işte çalıştığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin %96.5'i pandemi esnasında evde kaldıklarını belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan öğrencilerin yaklaşık %95'i 20 yaş altında olduklarından sokağa çıkma yasağı (Mart-Haziran 2020 arası) uygulamasına takılmışlardır.

İncelenen öğrencilerin %92.6'sının anne ve babaları birlikte olup, aileye ait özelliklerin dağılımı Tablo 2'de sunulmuştur.

Bu araştırma kapsamına öğrencilerin depresyon eğilimleri BDÖ ile değerlendirilmiş olup incelenenlerin %43.3'ünde orta şiddetli, %16.6'sında şiddetli düzeyde depresyon eğilimi görülmüştür (Tablo 3).

Tablo 4'te, incelenen öğrencilerin pandemi sırasında yaşadıkları bazı sosyal değişkenlerin dağılımı gözlenmektedir. Öğrencilerin %77'sinin uyku düzeninin bozulduğu, %97'sinin teknoloji kullanımının arttığı, %77'sinin beslenme düzeninin değiştiği görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin %93.7'sinin pandemi sırasında psikolojik destek almadıklarını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin depresyona eğilimiyle ilişkili olabilecek faktörlerden cinsiyet, gelir durumu ve uzaktan eğitimin görmesinin gelecek kaygısı üzerinde olan etkisi incelenmiştir. Kız öğrencilerde orta düzeyde depresyon eğilim sıklığı erkek öğrencilere göre daha fazla tespit edilmiştir (sırasıyla %46.2, %37.9). Erkek ve kız öğrencilerin depresyon eğilimi arasındaki bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p:0.0001$). Gelir durumu ile gelecek kaygısının depresyon eğilimi ile olan ilişkisi Kendall sıra korelasyon analizi ile incelenmiştir. Depresyon eğilimi ile gelir durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif ($r: -0.115$, $p:0.0001$); uzaktan eğitimin gelecek kaygısını arttırma

Tablo 2. İncelenen öğrencilerin aile durumu özelliklerinin dağılımı, Çanakkale, 2021.

Özellikler		Sayı	Yüzde*
Anne baba birlikte olma durumu	Anne ya da babadan birisi yaşamıyor	37	2.8
	Anne ve baba birlikte	1214	92.6
	Anne baba ayrı	60	4.6
Annenin yaşama durumu	Sağ	1302	99.3
	Ölmüş	9	0.7
Babanın yaşama durumu	Sağ	1280	97.6
	Ölmüş	31	2.4
Anne eğitim durumu	İlköğretim ve altı	476	36.3
	Lise	299	22.8
	Üniversite / yüksekokul	536	40.9
Baba eğitim durumu	İlköğretim ve altı	285	21.8
	Lise	269	20.5
	Üniversite / yüksekokul	757	57.8

*: Sütun yüzdesi.

Tablo 3. İncelenen öğrencilerin depresyon eğilimlerinin dağılımı, 2021, Çanakkale.

Özellikler	Sayı	Yüzde*
Minimal depresyon eğilimi	180	13.7
Hafif depresyon eğilimi	346	26.4
Orta şiddetli depresyon eğilimi	567	43.3
Şiddetli depresyon eğilimi	218	16.6

*: Sütun yüzdesi.

durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif ($r:0.343$, $p:0.0001$) zayıf korelasyon tespit edilmiştir. Pandemi esnasında uyku düzeninin değiştiğini söyleyen öğrencilerin %20.1'inde, değişmediğini söyleyen öğrencilerin %4.7'sinde şiddetli derecede depresyona eğilim saptanmıştır. Bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p:0.0001$).

Tablo 5'te öğrencilerin psikolojik destek alma durumlarının depresyon durumuyla ilişkisi bulunmaktadır. Orta ve şiddetli derecede depresyon eğilimi olanlarda psikolojik destek alma sıklığının daha fazla olduğu görülmektedir. Bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p:0.0001$).

TARTIŞMA

COVID-19 pandemisi, 2020 ve 2022 yılları arasında toplumun tüm kesimlerinin hayatında olumsuz etkiler yaratmıştır. Pandemi gibi olağanüstü durumlarda bu tür etkiler beklenmektedir. Bu süreçte üniversite hazırlık döneminde ve tıp fakültesinin ilk yılında yakalanan öğrenciler, ders yükünün yarattığı stres ve pandemi önlemlerinin getirdiği sosyal engellerle birlikte ruhsal sorunlarla mücadele etmek durumunda kalmışlardır. Literatürde yer alan çalışmalar COVID-19 pandemisinin fiziksel sağlığın yanında ruh sağlığını da olumsuz etkilediğini göstermektedir [17]. Tıp fakültesi 1.sınıf öğrencileri üzerinde 2021 yılının Nisan ayı içinde yaptığımız bu çalışmada, öğrencilerin %43.3'ünde orta şiddetli, %16.6'sında şiddetli düzeyde depresyon eğilimi görülmüştür.

Pandemi döneminde farklı yaş grupları üzerinde ruh sağlığı ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalış-

malarda %11-35 arasında orta düzey, %8-15 arasında şiddetli düzey depresyon eğilimi görülmüştür. Aynı çalışmalarda benzer düzeylerde anksiyeteye eğilim saptanmıştır [18-21]. Bu çalışmalardan Bayar ve arkadaşlarının üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada, BDÖ puanına göre orta düzeyde depresyona eğilim tespit edilmiştir [19]. Hjie ve arkadaşlarının Fas'ta yaş ortalaması 20 olan 3174 tıp fakültesi öğrencisiyle yaptığı araştırmada, öğrencilerin %65'inde depresyon eğilimi ve %90'ında uyku düzeni bozukluğu saptanmıştır [22]. McLafferty ve arkadaşları Kuzey İrlanda'da yaptıkları çalışmada pandemi dönemindeki sosyal izolasyon sonucunda çeşitli stres yaratıcı faktörler oluştuğunu ve depresyon düzeylerinin de pandemi öncesine göre endişe verici düzeyde arttığını tespit etmişlerdir [23].

Pandemi dünya üzerinde tüm yaş gruplarının hayatlarını etkilemiştir. Literatürdeki bulgular bu etkilerin ruh sağlığı üzerinde olumsuz sonuçlara yol açtığını düşündürmektedir. Bizim çalışmamızda da tıp fakültesi 1.sınıf öğrencilerinin yarısından fazlasında depresyon eğilimi tespit edilmiştir. Çalışma grubumuzun yaklaşık %94'üne salgının başlarında (Mart-Haziran 2020; Şubat-Haziran 2021) sokağa çıkma yasağı uygulanmıştır. Bu sürecin bir bölümü öğrencilerin üniversite sınavı gibi yoğun gelecek kaygısı içinde oldukları döneme denk gelmiştir. Diğer bölümü de tıp fakültesi 1.sınıf dönemine rastlamıştır. Yaşanılan olumsuz faktörlerin ve pandeminin yarattığı huzursuzluğun, çalışma grubumuzdaki depresyon eğilimini açıklayan faktörler arasında yer aldığını düşünüyoruz.

Bu araştırmada öğrencilerin depresyon eğilimi ile ilişkili olabilecek faktörler cinsiyet, gelir ve uzaktan eğitimin gelecek kaygısını artırma durumu olarak saptanmıştır. Ayrıca pandemi sırasında uyku düzeninin değiştiğini söyleyen öğrencilerde depresyona eğilim daha fazla tespit edilmiştir. Erdoğan ve arkadaşlarının 18-65 yaş ve üzeri grupta yaptıkları çalışmada kadınların anksiyete puanı erkeklere göre daha yüksek saptanmıştır [18]. Üstün'ün Türkiye'de COVID-19 pandemisi sürecinde depresyonla ilişkili faktörleri belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, 18-29 yaş aralığındaki bireylerin 29-65 yaş aralığındaki

Tablo 4. İncelenen öğrencilerin pandemi durumu ile ilgili özelliklerinin dağılımı, Çanakkale, 2021.

Özellikler	Sayı	Yüzde*	
Ders çalışabileceğiniz odanız var mı?	Evet	1134	86.5
	Hayır	177	13.5
Beslenme düzeniniz değişti mi?	Evet	1009	77
	Hayır	302	23
Uyku düzeniniz olumsuz etkilendi mi?	Evet	1013	77.3
	Hayır	298	22.7
Kişisel gelişiminize olumlu etkisi oldu mu?	Evet	493	37.6
	Hayır	818	62.4
Teknoloji kullanımınız arttı mı?	Evet	1276	97.3
	Hayır	35	2.7
Psikolojik destek aldınız mı?	Evet	82	6.3
	Hayır	1229	93.7

*: Sütun yüzdesi.

Tablo 5. İncelenenlerin psikolojik destek alma durumlarının depresyon eğilim durumlarına göre dağılımı, Çanakkale, 2021.

		Depresyon eğilim durumu							
		Minimal		Hafif		Orta		Şiddetli	
		Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%*
Psikolojik destek	Evet	4	2.2	11	3.2	39	6.9	28	12.8
	Hayır	176	97.8	335	96.8	528	93.1	190	87.2
p		0.0001							

*: Sütun yüzdesi.

bireylere oranla daha yüksek depresif eğilim taşıdığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda bekâr olma, geliri giderinden az olma gibi faktörlerin de depresif eğilimi artırıcı etki gösterdiği bildirilmiştir [24]. İrlanda'da 1041 kişi ile yapılan araştırmada ise 65 yaş ve üstü vatandaşların 18-34 yaş arası bireylere göre COVID-19'a yönelik kaygı seviyelerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir [17]. Pandemi dönemiyle birlikte ruh sağlığı ile ilgili birçok çalışma yapılmış olup bölgelere göre farklı sonuçlar bildirilmiştir. Bu durum toplumlar arası uygulanan müdahale farklılıkları yanında içinde yaşanılan toplumun kültürel, sosyal, ekonomik farklılıkları ile ilişkili olabilir. Bu nedenle olağan dışı olaylarda, riskli olan gruplara ya da durumlara yönelik olarak izlem ve müdahale planları uygulanmalıdır. Örneğin kız öğrencilerde depresyon ve anksiyete durumunun yüksek saptanması bu dönemde yaşanan evde kalma zorunluluğuyla ilişkili olabilir. Bu nedenle farklı iletişim yöntemleri kullanılarak kız öğrencilere yönelik müdahale programları yürütülebilir. Zira depresyon ve anksiyete gibi durumların madde kullanımı ya da intihar eğilimi gibi sonuçları da olabilmektedir. Doğan-Sander ve arkadaşlarının Alman üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları ve pandemi ile öncesini karşılaştırdıkları çalışmalarında gençlerde pandemi döneminde belirgin bir intihar düşüncesi olduğunu, alkol-uyuşturucu kullanımının ve depresif eğilim düzeylerinin arttığını raporlamışlardır [25]. Bu araştırmada, pandemi döneminde öğrencilerin tamamına yakınının teknoloji kullanımının arttığı, %86'sının çalışma odasına sahip olduğu, %77'sinin beslenme durumunun ve uyku düzeninin değiştiği tespit edilmiştir. Olağan dışı durumlar günlük düzenin aksadığı dönemlerdir. Literatürde pandemi döneminde fiziksel aktivitenin azaldığını gösteren çalışmalar bulunmaktadır [26]. Uyku düzeni ve pandemi ile ilişkisi arasında yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar bulunmuştur. Alp ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada katılanların %76'sı uyku düzensizliklerine sahip olduğunu bildirmiştir [20]. Çin'de yapılan bir çalışmada ise karantina sürecinde depresyonun, kaygının artmasıyla birlikte uyku kalitesinin de düştüğü bildirilmiştir [27]. Salgın durumu ve yaşanılan olaylar insanların günlük rutinlerinde değişimler yaratmış ve uyku düzenini de olumsuz etkilemiştir. Olağan dışı olaylarda sağlık bir bütün olarak değerlendirilmeli fiziksel ve ruhsal sorunlara yönelik izlem ve müdahaleler planlanmalıdır.

Toplumsal stres yaratan olayların sonuçlarından gelir durumu açısından dezavantajlı gruplar olumsuz etkilenme potansiyeline sahiptir. Bizim çalışmamızda da depresyon eğilimi ile gelir durumu arasında negatif korelasyon saptanmıştır. Xiong ve arkadaşlarının yaptığı sistematik derleme çalışmasında COVID-19 pandemisi sırasında depresyonla ilişkili risk faktörleri incelenmiş olup kadınlarda, genç yaş gruplarında, öğrencilerde, eğitim düzeyi yüksek olanlarda, sağlık durumu kötü olanlarda, yalnız yaşayanlarda ve gelir durumu düşük olanlarda depresyon belirtilerinin daha yüksek olduğu bildirilmiştir [28]. Pandemi gibi durumlarda yapılacak olan müdahalelerin sosyal risk faktörleri gözetilerek planlanması gerekmektedir.

Bu araştırmada incelenen öğrencilerin büyük bir kısmı psikolojik destek almadıklarını belirtmişlerdir. Depresyon durumuna göre bakıldığında şiddetli derecede depresyona eğilimi olanların daha fazla psikolojik destek aldıkları görülmüştür (Tablo 5, $p < 0.05$). Yine de orta ve şiddetli derecede depresyona eğilimi olan öğrencilerin büyük bir kesimi psikolojik destek almamışlardır. Bu durumun sebepleri arasında öğrencilerin ihtiyaçlarının farkında olmamaları ya da pandemi koşulları ve sosyal nedenlerle sağlık hizmetine ulaşamamış olmaları düşünülmektedir. Pandemi dönemi birçok geleneksel hizmetin aksamasına neden olmuştur. Ancak yeni hizmet biçimlerini de ortaya çıkarmıştır. Öğrencilerin tamamına yakınında bu dönemde teknoloji kullanımı artmıştır. Bu nedenle pandemi gibi rutin sağlık hizmetlerinin ya da toplum hareketliliğinin kısıtlandığı dönemlerde farklı iletişim araçlarıyla riskli gruplara ulaşılabilir ve ruh sağlığına yönelik çalışmalar planlanabilir.

Bu araştırmanın güçlü yanı pandemi döneminde evden eğitime katılmış olan tıp fakültesi dönem 1 öğrencileri üzerinde ulusal düzeyde yapılmış olmasıdır. Kısıtlılığı ise Türkiye'yi temsil eden bir örneklem üzerinde yapılamamış olması nedeniyle genellenebilirliğinin zayıf olmasıdır.

Pandemi dönemini yoğun kısıtlamalarla, lise son sınıf ve tıp fakültesi birinci sınıfta geçiren öğrencilerde depresyona eğilim yüksek olarak saptanmıştır. Öğrencilerin depresyona eğilimli olmaları ve büyük bir kısmının psikolojik destek almıyor olmalarının kısa ve uzun vadede olumsuz sonuçlar yaratması beklenmektedir. Bundan dolayı lise ve üniversitelerdeki rehberlik hizmetlerinin güçlendirilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Çıkar çatışması: Yok
Finansal destek: Yok

KAYNAKLAR

1. Zhu N, Zhang D, Wang W, et al. A novel coronavirus from patients with pneumonia in China, 2019. *N Engl J Med* 2020;382(8):727-33.
2. Dong E, Du, H, Gardner L. An interactive web-based dashboard to track COVID-19 in real time. *The Lancet infectious diseases* 2020;20(5):533-4.
3. Abdelrahman Z, Li M, Wang X. (2020). Comparative review of SARS-CoV-2, SARS-CoV, MERS-CoV, and influenza a respiratory viruses. *Front Immunol* 2020;11:552909.
4. Lamers MM, Haagmans BL. SARS-CoV-2 pathogenesis. *Nature Reviews Microbiology* 2022;20(5):270-84.
5. Triggler CR, Bansal D, Ding H, et al. A comprehensive review of viral characteristics, transmission, pathophysiology, immune response, and management of SARS-CoV-2 and COVID-19 as a basis for controlling the pandemic. *Front Immunol* 2021;12:631139.
6. Yuki K, Fujiogi M, Koutsogiannaki S. COVID-19 pathophysiology: A review. *Clin Immunol* 2020;215:108427.
7. Connolly N, Abdalla ME. Impact of COVID-19 on medical education in different income countries: a scoping review of the literature. *Medical Education Online* 2022;27(1):2040192.
8. Vigo D, Thornicroft G, Atun R. Estimating the true global burden of mental illness. *Lancet. Psychiatry* 2016;3:171-8.
9. Moussavi S, Chatterji S, Verdes E, Tandon A, Patel V, Ustun B. Depression, chronic diseases, and decrements in health: results from the World Health Surveys. *Lancet* 2007;370: 851-8.
10. Mastoras RE, Iakovakis D, Hadjidimitriou S, Charisis V, Kassie S, et al. Touchscreen typing pattern analysis for remote detection of the depressive tendency. *Scientific reports* 2019;9:13414.
11. World Health Organization. (2021). Suicide. Key facts. Erişim adresi: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/suicide>, Erişim tarihi: 16.11.2022
12. Mueller TI, Leon AC, Keller MB, Solomon DA, Endicott J, Coryell W, et al. Recurrence after recovery from major depressive disorder during 15 years of observational follow-up. *Am J Psychiatry* 1999;156(7):1000-6.
13. Kessler RC, Chiu WT, Demler O, Merikangas KR, Walters EE. (2005). Prevalence, severity, and comorbidity of twelve-month DSM-IV disorders in the National Comorbidity Survey Replication. *Arch Gen Psychiatry* 2005;(62):617-27.
14. Santomauro DF, Herrera AMM, Shadid J, et al. (COVID-19 Mental Disorders Collaborators). Global prevalence and burden of depressive and anxiety disorders in 204 countries and territories in 2020 due to the COVID-19 pandemic. *Lancet* 2021;398(10312): 1700-1712.
15. Delmastro M, Zamariola G. Depressive symptoms in response to COVID-19 and lockdown: a cross-sectional study on the Italian population. *Scientific reports*, 2020;10:22457.
16. Hisli N. Beck Depresyon Envanterinin üniversite öğrencileri için geçerliği, güvenilirliği. *Psikoloji dergisi* 1989;7(23): 3-13.
17. Hyland P, Shevlin M, McBride O, et al. Anxiety and depression in the Republic of Ireland during the COVID-19 pandemic. *Acta Psychiatr Scand* 2020;142(3):249-56.
18. Erdoğan Y, Sevim C, Koçoğlu F. COVID-19 pandemisi sürecinde anksiyete ile umutsuzluk düzeylerinin psikososyal ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi* 2020;23(Ek 1):24-37.
19. Bayar BD, Can SY, Erten M, Ekmen M. (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinde Üniversite Öğrencilerinin Depresyon ve Stres Düzeylerinin Belirlenmesi. *Paramedik ve Acil Sağlık Hizmetleri Dergisi* 2021;2(1):12-25.
20. İlhan Alp S. Deveci M. Akalın RB. Terzi D, Erdal B. Coronavirüs Hastalığı 2019 (Covid 19) Döneminde Üniversite Öğrencilerinde Uyku Kalitesi ve İnsomni Şiddeti. *Namık Kemal Tıp Dergisi* 2020;8(3):295-302.
21. Dikmen M. COVID-19 Pandemisinde Üniversite Öğrencilerinin Depresyon Düzeylerinin Sosyal Medya Bağımlılığı Üzerindeki Rolünün İncelenmesi: Bir Yapısal Eşitlik Modeli. *Bağımlılık Dergisi* 2021;22(1):20-30.
22. Hjej G, El Idrissi FE, Janfi T, et al. Distant education in Moroccan medical schools following COVID-19 outbreak at the early phase of lockdown: Were the students really engaged? *Scientific African*, 2022;15:e01087.
23. McLafferty M, Brown N, McHugh R, et al. Depression, anxiety and suicidal behaviour among college students: Comparisons pre-COVID-19 and during the pandemic. *Psychiatry Research Communications* 2021;1(2):100012.
24. Ustun G. Determining depression and related factors in a society affected by COVID-19 pandemic. *Int J Soc Psychiatry* 2021;67(1):54-63.
25. Dogan-Sander E, Kohls E, Baldofski S, Rummel-Kluge C. More Depressive Symptoms, Alcohol and Drug Consumption: Increase in Mental Health Symptoms Among University Students After One Year of the COVID-19 Pandemic. *Frontiers in Psychiatry*, 2021;12:790974.
26. Ercan Ş, Keklicek, H. COVID-19 Pandemisi Nedeniyle Üniversite Öğrencilerinin Fiziksel Aktivite Düzeylerindeki Değişimin İncelenmesi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 2020;5(2):69-74.
27. Huang Y, Zhao. Generalized anxiety disorder, depressive symptoms and sleep quality during COVID-19 outbreak in China: a web-based cross-sectional survey. *Psychiatry Research*. 2020;288:112954.
28. Xiong J, Lipsitz O, Nasri F, et al. Impact of COVID-19 pandemic on mental health in the general population: A systematic review. *J Affect Disord* 2020;277: 55-64.